

Introïtustekst: Postkoloniale theologie houdt een theologie in, die niet meer bepaald wordt door westerse theologie. Je zou dus ook van inheemse theologie kunnen spreken, want hoe wordt het verhaal van Jezus begrepen in het kader van de eigen religieuze geschiedenis, b.v. Afrikaanse theologie. Vandaag wil ik spreken over Chinese theologie, dus inheems Chinees. Weliswaar niet postkoloniaal, maar ook totaal niet Westers. Langs de oude zijderoute was vanuit Oost Perzië het christendom verspreid naar China, Mongolië en Tibet. Dit christendom ademde een heel andere geest. Er is een oud vervallen klooster ontdekt in de buurt van de oude hoofdstad Ch'ang-an, het huidige Xi'an, waarin oude teksten bewaard zijn met soetra's over de boodschap van Jezus. Uit die soetra's wil ik een paar gedachten bespreken, waarbij ik ook een echt Chinese theoloog uit de jaren '70 zal betrekken.

Als openingstekst de meest opvallende boodschap, namelijk de 4 wetten van de Tao van Jezus (780-790 A.D.) uit de Soetra van de terugkeer tot de oernatuur 2:35:

niet-begeren,
niet-handelen,
niet-vroom-doen,
niet-oordelen

Lezingen:

Lucas 15:4-7

'Als iemand van u honderd schapen heeft waarvan er één verloren is geraakt, laat hij dan niet de negenennegentig andere in de woestijn achter om naar het verdwaalde dier op zoek te gaan tot hij het gevonden heeft? En als hij het gevonden heeft, legt hij het vol vreugde op zijn schouders en gaat hij naar huis. Daar roept hij zijn vrienden en burens bijeen en zegt tegen hen: "Deel in mijn vreugde, want ik heb het schaap gevonden dat verdwaald was." Ik zeg u: zo zal er in de hemel meer vreugde zijn over één zondaar die tot inkeer komt dan over negenennegentig rechtvaardigen die geen inkeer nodig hebben.

Fragmenten van het gesprek tussen Simon (Petrus) en Jezus uit de soetra van de terugkeer naar de oernatuur

H.1:4-11

4. Simon nam het woord en sprak: "Wij hebben de waarheid niet gekend en hebben verlossing nodig." 5. De Messias antwoordde: "Zeer goed. Al wat bestaat heeft de ware wet nodig en ieder soort mens kan datgene vinden wat zich vlak onder de oppervlakte vindt – dieper begraven dan onze eigen ogen. 6. De waarheid is als kijken naar de witte maan in water. 8. Als het water troebel is, kun je haar niet duidelijk zien. 9. Het is als stro verbranden in vuur – als het stro vochtig is kan het niet helder branden. 10. Ook het geestelijk leven kan zo verborgen en versluierd zijn. 11. Dus Simon, zo iemand de weg van Triomf wil bewandelen moet hij zijn geest ledigen en zich onthouden van alle begeerten en handelingen.

2:5-10

5. Ik ben gekomen om hen die zijn afgedwaald te helpen. 6. Nooit eerder is dit gezien. 7. Waarom is dat zo? 8. Zij die vroom doen maken spoedig naam, maar roem verandert het gedrag van mensen; zij laten zich leiden door wereldse ambities. 9. Dit maakt hen verwaand op grond van wat zij doen. 10. Zulke mensen zullen nooit de vrede en gelukzaligheid vinden.

H.5:1-7

1. Welnu, wat zijn de Vier Essentiële Wetten van de Dharma? 2. De eerste wet is niet begeren. 3. Als uw hart van iets bezeten is, komt dit op allerlei verwrongen manieren tot uiting. 4. Verwrongen gedachten zijn de wortel van negatief gedrag. 5. Het is als met een plant: hoe diep de wortels ook zijn, beschadiging komt tot uiting in de bladeren en in heel haar groei. 9. De tweede wet is niet-handelen. 10. Zet geen masker op om u anders voor te doen dan u bent. 11. Wees zo natuurlijk mogelijk en jaag geen fantasieën en illusies na.

H.6:1-7

1. De Messias vervolgde: "Als iemand dienst neemt in een leger, neemt hij een wapenrusting om zich te beschermen. 2. En die moet zo sterk zijn, dat hij zichzelf er met succes mee kan verdedigen tegen een aanval. 3. De Lichtreligie en haar wetten zijn de beste wapenrusting. 5. Als iemand de grote oceaan over wil zeilen, heeft hij een degelijk schip nodig om hem door de stormen te dragen. 6. Hoe goed echter het schip ook is, niets garandeert hem dat hij de overzijde zal halen. 7. Maar de weg van het Licht en zijn Wetten kunnen ons allen over de oceaan van leven en dood dragen, zodat wij op de kust van het land van vrede en gelukzaligheid landen.

Overweging

Als je de oude Chinese soetra's over Jezus leest, dan is het duidelijk, dat naast de verhalen over genezing van allerlei kwalen de Bergrede de belangrijkste boodschap biedt, want het gaat om de juiste levenshouding. Dat past helemaal bij de Chinese traditie van de wijsheid. Ook daarin gaat het om de juiste levenshouding. Daarin staat het begrip Tao, de weg, centraal. In het Confucianisme gaat het dan vooral om de juiste orde in de samenleving. In het Taoïsme gaat het vooral om de juiste orde van de natuur, dus van het leven zelf. In de oude teksten over Jezus en het christelijk geloof wordt ook gebruik gemaakt van het begrip Tao. Het christendom heette de Lichtreligie, want je leven opofferen voor de goede zaak, zoals Jezus deed, is als het ontsteken van het licht, dat de duisternis overwint. Daarom is Jezus een goede herder, die omziet naar zijn schapen en je niet in de steek laat.

Tao is de alles ordenende goddelijke en natuurlijke levenswet. Leef daarmee in harmonie! Dat geeft je innerlijke kracht. Het ideaal voor het leven is de terugkeer naar onze oernatuur. Voor Confucius ging het vooral om de morele persoonlijke Tao, de juiste ordening van alle relaties. Voor Lao Tzu ging het vooral om de onpersoonlijke Tao, de kosmische principes van de natuur. In het christendom werd in de oude soetra's beiden op elkaar betrokken. Beide Chinese tradities spreken over de oernatuur; dat neemt het christendom over. De oproep om terug te keren naar je oernatuur is dus een oproep tot de juiste levenshouding. Die oernatuur was in wezen goed, maar is vertroebeld door hebzucht en verwarring. Dit christendom kende niet de erfzondeleer van Augustinus. De leer van de erfzonde is in het Westen ook pas dominant geworden in de 8^e en 9^e eeuw, toen Augustinus herontdekt werd. In de oude Oosterse kerken is het dus onbekend. Volgens het scheppingsverhaal in de Jezus' soetra's gaf God de mensen hun de oorspronkelijke natuur van goedheid en stelde hen aan tot hoeders van heel de schepping. Maar de natuur is vertroebeld door begeerte en oordelen. Dat maakt je onvrij en zet je op dwaalwegen.

Jezus wil evenals Boeddha je leiden op de weg naar het zuivere land. Het begrip karma was door de opkomst van het boeddhisme dominant geworden. Maar zoals de Boeddha je wilde helpen op de weg naar het zuivere land, zodat je niet opnieuw geboren hoeft te worden, wilde ook de Lichtreligie je op weg helpen naar het zuivere land, waarin karma geen rol meer speelt en je niet bang hoeft te zijn om opnieuw geboren te worden. Reïncarnatie was een negatief begrip, een doem, waar mensen bang voor waren. Opnieuw te moeten leven met alle ellende van dien. Ik herinner me nog van een college in Hyderabad in India hoe een Hindoevrouw ze zich zorgen maakte over een wedergeboorte. Je kon een varken worden of een worm of als kasteloze of wat dan ook. Ook het Hindoeïsme leert hoe je van reïncarnatie af kan komen, helaas pas als man in de hoogste kaste. In het Westen is reïncarnatie een groeimodel geworden o.i.v. de evolutieleer.

Geen reden om bang te zijn om weer te moeten leven, want een nieuwe kans. Maar in het oude China leerde zowel het Boeddhisme als het Christendom hoe je van reïncarnatie afkomt door geen karma te produceren. Het niet-handelen wijst daar op. Niet handelen betekent niet niets doen, maar niet gehecht zijn aan mogelijke resultaten. Spontaan je oernatuur volgen zonder eigenbelang of afgunst, dat maakt je vrij.

Niet vroom doen wijst er op, dat je door vrome daden of overal goed in willen zijn, eigenlijk je eigen naam najaagt. Heel onvrij. Koketteer dus niet met je ware geloof, niet met hoe goed je bent in de handel of in energiezuinigheid, niet met hoe goed je bent voor het milieu of met wat dan ook. Jezus zei "Laat je linkerhand niet weten wat je rechterhand doet". Het goede is wel goed, maar het moet je geest niet vertroebelen. Want dat leidt tot verwaandheid of opzichtigheid. Grootheidswaan is dus zonde; in de politiek leidt dit tot stompzinnige oorlogen.

Tenslotte nog een stukje puur theologie:

In de Chinese filosofie is verandering het wezen van het bestaan. Dat wordt weergegeven met het teken voor I. God is dan de as van een voortwentelend wiel. De as die alles in beweging zet, is ook zelf in beweging, maar daarin blijvend zichzelf. Zo staat in de Tao te King "De essentiële natuur is de altijd veranderende veranderloze". In de westerse theologie was God eeuwenlang het hoogste Zijnde, de onbewogen bewegener. Maar in China is God de bewegende bewegener, zoals tegenwoordig ook wel in de procestheologie.

De Chinese theologen zien Jezus als een manifestatie van God. Maar God is meer dan zijn manifestatie. Als Woord van God is Jezus God in existentie (de bestaansvorm), maar niet God in essentie (in wezen). Jezus treedt op als licht in de duisternis. Maar licht en duisternis horen bij elkaar als Yin en Yang. Het zijn twee kanten van de werkelijkheid, die altijd in beweging is. Door Jezus verlost worden betekent dan 'in harmonie zijn met het principe van verandering'. Je verzetten tegen de natuurlijke verandering van het leven, zowel in je lichaam (b.v. met ouder worden) als in de samenleving en ook in de kerk, dat is eigenlijk zonde; geen erfzonde, maar wilszwakte, niet willen zien wat je ware natuur is, je verzetten tegen wat een normale verandering is voor al het leven.

Als Jezus zegt "Ik ben de weg, de waarheid en het leven" dan duidt dit op de weg van de verandering. Jezus volgen is op de weg gaan van een telkens weer nieuwe schepping. Wie in harmonie leeft met zijn oernatuur (met al zijn verandering) die leeft in deemoed, liefde en vrijheid. Dan behoeft je niet bang te zijn voor de dood, want je gaat op in de eeuwige vrede. Amen.

Slottekst: fragment uit de soetra van de terugkeer naar de oernatuur: H.6:10-14

*Welnu, de wetten van het Licht zijn de zoetste dauw die er is,
want zij leidt ons door de ontberingen en pijnen van het leven:
door ze moedig onder ogen te zien, keren we terug tot het ware weten.
Een ieder zou dit dag en nacht moeten reciteren,
want het herstelt onze heldere blik,
en dan keert ieder terug tot zijn eigen oernatuur,
zijn hoogste ware wezen,
vrij van alle onwaarachtigheid en illusies.
Een ieder kan, zelfs als hij weinig liefde heeft,
het Lichte Pad bewandelen.
Dit is de weg die leidt naar vrede en gelukzaligheid.*

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl